

Kwaliteitszorg in tijden van corona

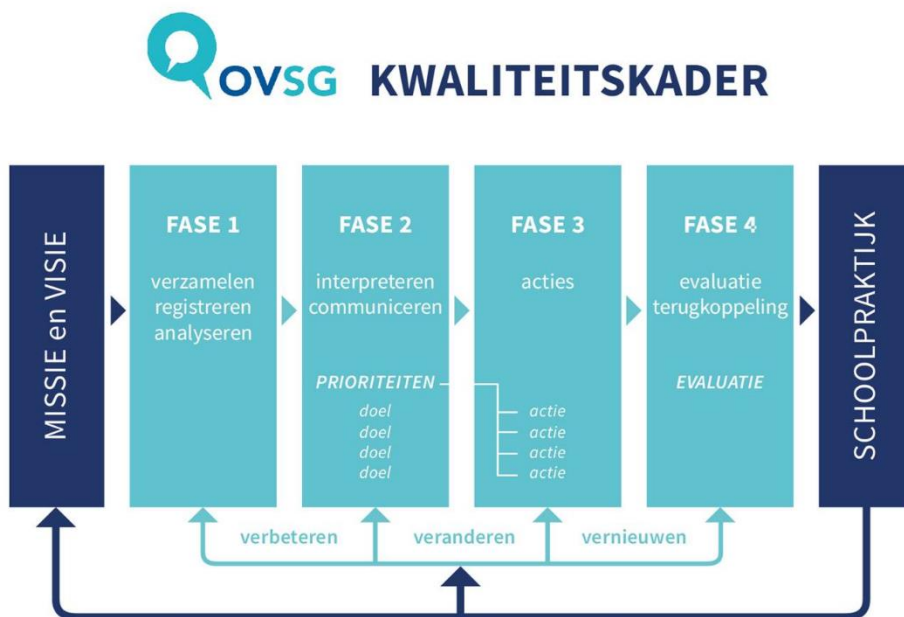
Noot: Deze pagina is gebaseerd op de meest actuele informatie en richtlijnen vanuit de overheid waarover we momenteel (d.d. 5 mei) beschikken.

Of de aanleiding nu het coronavirus of iets anders is: crisismomenten zetten de dagelijkse werking van een school onder druk en dwingen ons om de onderwijspraktijk flexibel aan te passen aan plots opduikende noden. Hiervoor bestaat geen algemeen recept: elke crisis vergt specifieke antwoorden en elke context een geëigende aanpak op maat. De snelheid dwong schoolleiders en schoolteams om vrij intuïtief te handelen en heel vlug over te gaan tot actie. Op basis van de eerste ervaringen werd de aanpak bijgestuurd. De PDCA-cirkel werd bewust of onbewust doorlopen.

Via dit document willen we schoolteams ondersteunen om ook in deze hectische periode naar het eigen handelen te kijken en acties te ondernemen die gestoeld zijn op onderbouwde keuzes en vanuit een schooleigen visie op onderwijs. Hoewel er verschillende processen lopen (veiligheid, organisatie...) focussen we ons in dit document op de kernprocessen leren en onderwijzen in tijden van corona. Hoe kan je ook in crisistijden kwaliteitsvol blijven werken?

Kwaliteitskader OVSG

Ook in tijden van crisis doen we bewust of onbewust aan kwaliteitszorg. Het OVSG-kwaliteitskader is daarbij stevast onze leidraad.

De structuur van deze tekst is opgebouwd aan de hand van de **verschillende fases** van het OVSG-kwaliteitskader. Aan de hand van een **voorbeeld** wordt er steeds een link gelegd naar de huidige crisis. De **reflectievragen** zijn ondersteunend om even bij jullie eigen beleid stil te staan en te bekijken wat dit kan betekenen in tijden van corona.

Een crisis zet de schoolwerking onder druk en het is dan ook heel normaal dat de verschillende fases niet chronologisch doorlopen worden. Misschien starten jullie wel op het einde om dan terug te blikken op de verschillende fases. **Via onderstaande linken kan je rechtstreeks doorklikken naar de fases die voor jullie van toepassing zijn.**

- [Missie en visie](#)
- [Fase 1: verzamelen, registreren en analyseren](#)
- [Fase 2: Interpreteren en communiceren](#)
- [Fase 3: Acties](#)
- [Fase 4: Evaluatie en terugkoppeling](#)
- [Kwaliteitsvolle schoolpraktijk](#)

In deze tekst bespreken we tegelijk de verwachtingen van het Referentiekader Onderwijskwaliteit met betrekking tot KWALITEITSONTWIKKELING. De verwijzingen naar het rOK vind je steeds terug in een kader met dit symbool:

Missie en visie

Een goed kwaliteitsbeleid begint met een helder idee over `kwaliteit`. **De schoolvisie bepaalt wat voor jullie**, rekening houdend met context en input, **kwaliteitsvol onderwijs is en waarom**. Je legt als school eigen accenten en maakt eigen keuzes. Naast de invulling van de school zet ook de overheid kwaliteitsbakens uit via decreten en besluiten. Sinds enkele jaren is er ook het Referentiekader Onderwijskwaliteit dat de verwachtingen voor kwaliteitsvol onderwijs uitzet.

Een voorbeeld:

Gemeenteschool X zet in op brede ontwikkeling, zorgzaam onderwijs, actief leren en verbondenheid. De school beslist dan ook om in eerste instantie in te zetten op contact met alle leerlingen en ouders. De school wil de verbondenheid ook in deze uitdagende periode hoog in het vaandel dragen. Daarnaast wordt met alle leerkrachten besproken hoe ze ook nu leerlingen kunnen stimuleren in actief leren en niet vervallen in enkel `werkbladonderwijs`. Bij de keuze van wat de leerkrachten gaan aanbieden, kiest de school ervoor om naast taal en wiskunde ook de andere leergebieden voldoende aan bod te laten komen zodat de brede ontwikkeling van de leerlingen gestimuleerd wordt. Ten slotte wordt samen met het zorgteam bekeken hoe er op afstand nog steeds aandacht kan zijn voor de zorgnoden van de leerlingen en voldoende ondersteuning aangeboden kan worden.

Enkele reflectievragen:

- 🔍 Wat is onze visie op leren?
- 🔍 Wat vinden we belangrijk?
- 🔍 Is onze visie in deze tijden van crisis nog steeds onze houvast?
- 🔍 Vinden we belangrijke principes uit onze visie nog steeds terug in ons afstandsonderwijs?
- 🔍 ...

Fase 1: verzamelen, registreren en analyseren

Beginsituatie

Wellicht ben je niet van start gegaan met het opmaken van een beginsituatie. Het kan interessant zijn om dit tussentijds toch even te doen. Verzamel de gegevens die er zijn om overzicht te krijgen en te bekijken waar er nog kansen liggen.

- Hoeveel leerlingen bereiken we?
- Is voor alle leerlingen aan de technologische randvoorwaarden voldaan? (is er toegang tot internet en aanwezigheid van een PC?)
- Wat bieden we reeds aan en op welke manier (synchroon/asynchroon)? Hebben de leerlingen de mogelijkheid om contact te leggen met elkaar? Welke systemen werden opgezet om materiaal te verdelen en weer op te halen (zoals leesboeken, werkboeken, knutselmateriaal...)? (opdelen per onderwijsniveau / vakgroep / ...)
- Welke leerkrachten vinden vlot hun weg in de digitale wereld en welke leerkrachten hebben ondersteuning nodig?

Andere informatie

Het verzamelen van informatie is ruimer dan de beginsituatie-analyse van de school. Zorg dat je duidelijk zicht hebt op de verwachtingen van de overheid (via Schooldirect, website van Onderwijs Vlaanderen...) en ga ook op zoek naar interessante bronnen met betrekking tot afstandsonderwijs, blended learning.... Het [e-lerenplatform](#) op de OVSG-website kan hierbij een houvast zijn. Op onze website verzamelen en ordenen we informatie die voor onze scholen relevant is. We werken ook adviezen uit op basis van wetenschappelijke literatuur. Een voorbeeld hiervan is: hoe [groeperen](#) we onze leerlingen? Homogeen of heterogeen?

Vind je nog geen antwoord op jouw vraag? Zoek nog verder op websites die wetenschappelijk onderzoek bundelen zoals [Kennisrotonde](#) of **contacteer een pedagogisch begeleider van OVSG!**

Participatie

Breng ook in kaart welke teamleden bereid zijn om deel uit te maken van een kernteam. Welke teamleden willen mee het voortouw nemen? Welke teamleden willen adviseren, wie mag je consulteren en welke teamleden kiezen ervoor om enkel geïnformeerd te worden? De participatieladder kan hierbij ondersteunend zijn.

Enkele reflectievragen:

- 🔍 Hebben we zicht op de stand van zaken? Hebben we zicht op het totale aanbod binnen onze school?
- 🔍 Weten we wat er precies van ons verwacht wordt vanuit de overheid?
- 🔍 Weten we welke bronnen we kunnen raadplegen om evidence-informed aan de slag te gaan?
- 🔍 Welke teamleden willen mee het voortouw nemen?
- 🔍 ...

Fase 2: Interpreteren en communiceren

Na het in kaart brengen van alle gegevens kun je bepalen wat de prioriteiten voor de komende periode zijn en dit vertalen naar doelen. Sommige prioriteiten worden van buitenaf voor de school bepaald. Andere prioriteiten bepalen jullie zelf vanuit concrete noden en jullie visie op onderwijs.

Voor de eerste periode (het aanbieden van herhalingsleerstof) en ook de tweede periode (het aanbieden van nieuwe leerstof via afstandsonderwijs) werden misschien geen doelen vooropgesteld. Ook al werden de doelen niet geëxpliciteerd, achter jullie handelen schuilden wel één of meerdere doelen. Om straks te evalueren kan het handig zijn om dit toch even helder te krijgen. Je kan ook nadenken over de effecten die jullie wilden bereiken in deze periodes.

Formuleren van doelen en effecten:

Idealiter worden doelen SMART geformuleerd. Dit betekent dat doelen specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden omschreven worden. Het spreekt voor zich dat we in een periode van crisis vooral heel pragmatisch gaan werken. Verifieer of wat jullie beogen duidelijk en realistisch is.

In functie van de evaluatie kan het handig zijn om naast doelen ook effecten te formuleren. Volgende vragen kunnen daarbij helpen:

- Wat doen de leerlingen anders als het doel bereikt is?
- Wat is er anders voor de ouders wanneer het doel bereikt is?
- Wat is er anders op beleidsniveau?
- Wat doen de leerkrachten anders?
- Wat zie/hoor/lees... je in de klas/school wanneer het doel bereikt is?

Het formuleren van doelen en effecten kan gebeuren in een **kernteam**. De besluitvorming bespreek je met het hele team.

Een voorbeeld:

Gefaseerde heropstart van de school

Voor de komende periode, namelijk de heropstart van de scholen, is het misschien wel nog mogelijk om enkele duidelijke doelen te formuleren. Soms kan het helpen om de doelen te clusteren en te visualiseren. Een voorbeeld:

	Doelen	Effecten
Warm en veilig klimaat	<ul style="list-style-type: none"> • We organiseren een warm onthaal. • We voorzien tijd en ruimte om met emoties en eventuele angsten van leerlingen om te gaan. 	De leerlingen ervaren een veilig en warm klimaat waarin ruimte is voor het delen en bespreken van emoties.
Doelen en begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • We bepalen welke doelen nog aan bod moeten komen dit schooljaar. • We brengen de nieuwe beginsituatie van leerlingen in kaart. • We ondersteunen en begeleiden leerlingen om de vooropgestelde doelen te bereiken 	Elke individuele leerling zet stappen vooruit in zijn of haar eigen leerproces.
Opvolging	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten in op formatieve evaluatie om het leerproces te versterken. 	Leerkrachten hebben zicht op de ontwikkeling van de leerlingen en sturen op basis van deze informatie het onderwijsleerproces bij waar nodig.

		Leerlingen krijgen effectieve feedback die hen versterkt in hun leerproces.
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> We werken planmatig en evalueren systematisch op basis van resultaten en effecten. 	Er is een kwaliteitscultuur op school waarin we gezamenlijk onze schoolpraktijk versterken.

Enkele reflectievragen

- 🔍 Hebben we heldere doelen voor ogen?
- 🔍 Weten we wat we willen bereiken met deze doelen? Welke effecten willen we zien?
- 🔍 Zijn onze doelen helder voor het team? Weten de teamleden waar we gezamenlijk aan werken?
- 🔍 ...

Fase 3: Acties

Eens de doelen en effecten helder zijn, plan je samen met het team acties. Inspiratie hiervoor vind je terug op onze website (<https://www.ovsg.be/e-leren>).

Thema	Acties
Warm en veilig klimaat	<ul style="list-style-type: none"> Groepssamenstelling Warm onthaal
Doelen en begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> Leerstofprioritering Beginsituatie-analyse Differentiatie
Opvolging	<ul style="list-style-type: none"> Formatief evalueren
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> Beleid voeren

De acties worden best in de tijd uitgezet. Bespreek ook steeds wie verantwoordelijk is voor de uitvoering en/of opvolging.

Een voorbeeld:

Thema: Warm en veilig klimaat

Wat?	Wie?	Wanneer?	(Hoe?)
Warm onthaal organiseren	Collega A en B	15 mei	...
Groepsverbindende activiteiten uitwerken	Collega X en Y	Laatste week voor heropstart	Overzicht van mogelijkheden voorstellen aan team
Rouwbox samenstellen

Enkele reflectievragen:

- 🔍 Zijn onze acties afgestemd op de doelen die we willen bereiken?
- 🔍 Zijn de geplande acties realistisch en haalbaar?
- 🔍 Is duidelijk wie wat doet en binnen welk tijdspad?
- 🔍 Zijn deze acties conform het draaiboek veiligheid heropstart scholen?
- 🔍 ...

Fase 4: Evaluatie en terugkoppeling

De school evalueert haar werking systematisch en betrouwbaar vanuit de resultaten en effecten bij de lerenden.

Het is belangrijk om in je plan van aanpak ook expliciet tijd en ruimte te voorzien om het plan te evalueren. Denk op voorhand na hoe en wanneer je zal evalueren. Evalueer de doelen die je vooropstelde. Het evalueren gebeurt niet op het einde van het proces, maar voortdurend. Heb je die doelen uit het plan bereikt? Wat is er eventueel nog nodig om het doel te bereiken?

Evalueren kan op verschillende manieren gebeuren:

- Bevragingen (gesprekken met leerkrachten, enquête, poll...)
- Observaties (klasbezoeken, hospiteren, tijdens toezicht...)
- Materialen (verslagen, foutenanalyses, werkstukken, rapporten...)
- ...

Het wordt boeiend als je verschillende evaluatievormen gaat combineren. Je werkt bijvoorbeeld met een vragenlijst bij de leerlingen en je bespreekt de resultaten op de leerlingenraad. Je polst in leerlingengesprekken naar de mening van leerlingen en vult dit aan met observaties van leerkrachten. Door het combineren van verschillende relevante data verrijk je de gegevens. Rijke data zijn belangrijk om uiteindelijk te beslissen wat jullie behouden, bijsturen of bannen.

In het rOK wordt verwezen naar resultaten en effecten bij de lerenden. Het spreekt voor zich dat we dit schooljaar optimaal gebruik maken van de data en de gegevens die we verzamelden via formatief evalueren (link naar formatief evalueren).

Een voorbeeld:

Via onderstaande link vind je een voorbeeld van hoe je feedback kunt vragen aan ouders over het afstandsonderwijs: <https://www.klasse.be/222725/vraag-ouders-feedback-bij-preteaching/>

Daarnaast kunnen ook onderzoeksresultaten uit een bredere bevraging een mooie richtingwijzer zijn om te gaan bevragen bij de ouders van de leerlingen in een klas: aftoetsen of dit herkenbaar is, gericht vragen stellen vanuit een aantal van die bevindingen... Een voorbeeld hiervan vind je hier: <https://www.ugent.be/nl/actueel/thuis-onderwijs-covid19.htm>

Enkele reflectievragen:

- 🔍 Bereiken we de vooropgestelde effecten? Hoe weten we dat?
- 🔍 Hebben we diverse relevante bronnen gehanteerd?
- 🔍 Hebben we belanghebbenden (leerlingen, ouders,...) betrokken bij de evaluatie? Weten we wat ouders, leerlingen,... van onze aanpak vinden?
- 🔍 ...

Kwaliteitsvolle schoolpraktijk

De school borgt en ontwikkelt zichtbaar de kwaliteit van de onderwijsleerpraktijk en communiceert hierover met belanghebbenden

Wanneer heel snel beslissen en handelen nodig zijn

Na de evaluatie is het belangrijk om te bekijken wat je wil borgen of behouden. Om de kwaliteit van het onderwijsleeraanbod te verhogen, is ook het borgen van wat goed gaat een belangrijk aspect. Het is niet de bedoeling dat we blijven experimenteren en bijsturen. Wat goed is, behoud je. Wat beter kan, stuur je bij. Maak hierover afspraken en zorg ook dat de afspraken ergens terug te vinden zijn, zoals bijvoorbeeld in het schoolwerkplan. Volg de gemaakte afspraken op en ook dit kan onderwerp van gesprek zijn tijdens een evaluatie.

Een voorbeeld:

Gemeenteschool Z krijgt heel wat signalen van ouders dat de verschillende taken te veel druk leggen op het gezin en de leerlingen. De ouders appreciëren wel het regelmatige contact met de leerkracht en de medeleerlingen. Ook de leerlingen zelf ondervinden veel steun aan het sociaal contact. Het schoolteam beslist om hun aanbod nogmaals onder de loep te nemen en keuzes te maken in de doelen die aan bod komen. De het aantal contactmomenten blijft maar deze houden niet steeds een nieuwe instructie in. Bepaalde contactmomenten krijgen een nieuwe invulling en dienen om met elkaar in gesprek te gaan, feedback te geven en te reflecteren. De nieuwe afspraken op Smartschool als ook de nieuw geselecteerde doelen.

Enkele reflectievragen:

- 🔍 Wat wordt als positief ervaren en willen we behouden in onze werking?
- 🔍 Waar ervaren we moeilijkheden? Wat loopt minder vlot en gaan we bijsturen?
- 🔍 Werd iedereen op de hoogte gebracht van de bijstellingen?
- 🔍 Waren vinden teamleden de afspraken terug?
- 🔍 ...

Wanneer je tijd maakt om wat langer stil te staan bij de situatie

Eens er mentale ruimte is om even stil te staan en terug te blikken, kan ook nagedacht worden over de lessen die je als team geleerd hebt uit de crisis. Je kan samen reflecteren over het werken met instructiefilmmpjes, zelfgestuurd leren, de samenwerkingsverbanden tussen leerkrachten....

Misschien zijn er naar aanleiding van deze ervaringen wel zaken die jullie willen anders doen na de crisis? Zaken waar jullie nu nog meer van overtuigd zijn om te behouden? Zaken waarvan je denkt...dit is voor ons niet langer

prioritair.

Je kan ook de aanpak analyseren en bekijken in welke mate deze congruent is met de visie van de school. Indien de visie niet meteen terug te vinden is in het handelen, kan ook dit in vraag gesteld worden. Is onze visie wel doorleefd of eerder een papieren tijger?

En nog voor je het beseft liggen er nieuwe plannen klaar. Nieuwe doelen die jullie samen willen aanpakken de komende jaren... De cirkel is rond.

Een voorbeeld:

De leerkrachten uit gemeenteschool Y waren verrast hoe krachtig de korte, doordachte instructies via een videoboodschap waren. Dit doet hen reflecteren over hun dagelijkse praktijk... misschien kunnen de instructies ook korter en krachtiger zodat er meer tijd is om de leerlingen te begeleiden en ondersteunen. Het team beslist om zich het volgende schooljaar te verdiepen in EDI (Expliciete Directe Instructie). Daarnaast stellen ze vast dat de leerlingen vaardiger geworden zijn op gebied van ICT en willen ze dit ook verder benutten. Het team ziet kansen om meer ICT te gebruiken bij differentiatie. Er wordt een ICT-kernteam opgestart om ICT nog sterker te integreren in de werking. Het kleuterteam zette tijdens het afstandsonderwijs enorm in op actief leren binnen de eigen leefwereld. Zij zien hier kansen om ook in hun klaswerking de thuiswereld/echte wereld nog sterker binnen te brengen. Het team stelt ook vast dat ze door het vele contact tijdens de crisisperiode een sterk en positief contact hebben met ouders. Ze willen ook bekijken hoe ze dit kunnen gebruiken om de ouderparticipatie te verhogen.

Enkele reflectievragen:

- 🔍 Wat hebben we geleerd tijdens de crisis?
- 🔍 Zijn er ideeën die onze (normale) werking kunnen versterken?
- 🔍 Hebben we de nieuwe afspraken ergens vastgelegd? Hoe borgen we deze ideeën?
- 🔍 ...

Bronnen:

- Bronnenboek Referentiekader Onderwijskwaliteit
- OVSG-kwaliteitskader